

тощо. Сподіваємось, що такий комплексний підхід зможе попередити відновлення військових конфліктів в майбутньому, зменшити порушення прав і свобод цивільних і військових осіб, забезпечить довготривалий і стабільний мир.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богдан Т. Післявоєнна відбудова: чим може бути корисний Україні кейс Іраку. *Українська правда*. 2 червня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/2/687733/>
2. Бураков Ю. Історичні аспекти сучасної війни у Сирії. *Військово-науковий вісник*. 2017. Вип. 27. С. 281–295. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2017_27_22
3. Гібридна війна – нові загрози, складність і «довіра» як антидот. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2021/11/30/gbridna-vjna-nov-zagrozi-skladnst-dovra-yak-antidot/index.html>
4. Магда Є. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. URL: <https://www.academia.edu/42584031/>
5. Перелік ракетних ударів під час російського вторгнення. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
6. Сенаторова О. Права людини і збройні конфлікти: навч. посіб. К., 2018. 208 с.
7. Україна: втрати серед цивільних осіб. URL: <https://ukraine.un.org/uk/229677>
8. Чому висихають великі річки Іраку. URL: <https://tokar.ua/read/39328/>
9. https://vue.gov.ua/Злочини_проти_людяності
10. UN Human Rights Office estimates more than 306,000 civilians were killed over 10 years in Syria conflict. URL: <https://is.gd/1jqzn4>

Віктор ГРУШКО

*Кандидат економічних наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
grushko.vs@gmail.com*

Анна МУРАДЯН

*Здобувачка першого освітнього рівня вищої освіти Тернопільського
національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна*

ЩАСТЯ ЯК СТАН, ЯК МЕТА, ЯК ЦІННІСТЬ

Щастя – це стан людини, який відповідає за створення комфортного життя та задоволеності умовами свого існування. Слово «щастя» походить від давньогрецького слова “eudaimonia” (справжнє щастя) – eu (добро) і daimon (божество) [3, с. 12]. Тобто це означає що доля людини знаходиться

під заступництвом божественних сил. Як казав Платон: «Людина та її щастя, залежить від неї самої, а не від інших людей, адже прийняла найкращий план для життя» [4, с. 434].

Філософія щастя – це філософська стурбованість існуванням, природою та досягненням щастя. Низка філософів вважають, що щастя можна розуміти як моральну мету життя або як аспект випадковості. Керуючись інтересом до вкоріненого у людській природі прагматичного прагнення досягнення щастя, використовуючи дослідження в області психології, філософи намагаються робити свої умовиводи і розробляти свої теорії.

Розділ філософії, який вивчає проблему щастя називається евдемонізмом. Мислителі-евдемоністи вважають найголовнішою метою життя кожної людини знайти шляхи до щастя. Розуміння природи щастя допомагає людям ефективніше долати труднощі і краще впливати на якість свого життя.

У філософії виділяють головні методи пояснення та відчуття щастя: гедонізм, теорія чесноти, теорія задоволення бажання та теорія задоволення життям.

Відповідно до гедонізму, щастя – це просто досвід задоволення. Щаслива людина має у своєму житті набагато більше задоволення, ніж незадоволення. Отже, бути щасливим означає просто почуватися добре.

Відповідно до теорії чеснот, щастя є результатом розвитку чеснот – як моральних, так і інтелектуальних – таких як мудрість, мужність, поміркованість і терпіння. Щаслива людина повинна бути достатньо добродісною. Отже, бути щасливим означає розвивати досконалість і, як результат, процвітати. Цієї думки дотримуються Платон, Аристотель і стоїки. Аристотель описав щастя як мету людського мислення та дії. Якщо говорити точніше, то це відноситься до внутрішньо позитивного та божественного стану буття, якого людство має активно прагнути досягти. Враховуючи, що цей стан є найпозитивнішим станом для людини, його часто спрощують. Однак використання Аристотелем цього терміну в «Нікомаховій етиці» виходить за межі загальноприйнятого трактування того, що є щастя [1, с. 5]. Стоїки вважають, що «доброчесності достатньо для щастя». Той, хто досяг добродісності, став би мудрецем. За словами Епіктета, цей мудрець був би «хворим і все ж щасливим, у небезпеці та все ж щасливим, вмираючим і все ж щасливим, у вигнанні та щасливим, у ганьбі та щасливим» [2, с. 45].

Відповідно до теорії задоволення бажання, щастя полягає в тому, щоб отримати те, що ти хочеш, – що б це не сталося. Щаслива людина

задовольняє багато своїх бажань; і чим більше задовольняються її бажання, тим вона щасливіша. Незважаючи на те, що отримання бажаного може бути джерелом щастя, ототожнювати щастя із задоволенням бажання проблематично.

Відповідно до теорії задоволеності життям, щастя полягає в тому, щоб бути задоволеним своїм життям. Щаслива людина має позитивне враження про своє життя в цілому, навіть якщо вона не може бути задоволена кожним його аспектом. Отже, бути щасливим означає бути задоволеним своїм життям у цілому. Спірним є те, чи є задоволеність життям є результатом афективної (почуття) чи когнітивної (переконання) його оцінки. З одного боку, задоволення від життя, безперечно, приходить із позитивними почуттями. З іншого боку, можна відступити, поміркувати над своїм життям і зрозуміти, що воно добре, навіть коли ви відчуваєтеся пригніченими.

Якщо говорити про період раннього модернізму відомі філософи Артур Шопенгауер та Фрідріх Ніцше мали інше бачення щасливого буття. Шопенгауер пояснює щастя в термінах бажання, яке задовольняється, що, у свою чергу, породжує нове бажання. А відсутність задоволення – це страждання, що виливається у болісну тугу. Він також пов'язує щастя з рухом часу, оскільки ми відчуваємося щасливими, коли час рухається швидше, і сумуємо, коли час уповільнюється. Ніцше, у свою чергу, віддавав перевагу культурі, яка здатна ставити вищі, складніші цілі, ніж досягнення «звичайного щастя». Він представив квазі-дистопічну фігуру «останньої людини» як свого роду уявний експеримент проти утилітаристів і шукачів щастя. Ці «останні люди», які прагнуть лише власного задоволення та здоров'я, уникаючи будь-якої небезпеки, зусиль, труднощів, викликів і боротьби, гідні презирства. Натомість Ніцше хоче, щоб ми розглядали цінність того, що є важким, що можна заробити лише через боротьбу, труднощі та біль. Він хоче, щоб ми враховували позитивну цінність страждань і нещастя, які створюють усе, що має велику цінність у житті, включаючи всі найвищі досягнення людської культури, не в останню чергу філософії.

Сучасні філософи розглядають щастя як суб'єктивне переживання, яке залежить від різних факторів, таких як рівень матеріального благополуччя, стан здоров'я, задоволення від взаємин з іншими людьми та реалізації особистих цілей.

Існує дві позиції чому ми відчуваємо себе щасливими. Перша позиція пояснює щастя як звичайний стан людини який виникає внаслідок вдалого

збігу обставин, хорошого настрою, друга – те, що щастя залежить лише від людини та її діяльності, бажання та волі.

Аналізуючи різні погляди людей щодо щастя, можна зробити висновок що для більшості це поняття є чимось простим та очевидним: в хорошій роботі, у вірних друзях, в задоволенні і т.д. У проблемі людського щастя є сторона, пов'язана з міжлюдськими відносинами. Адже є ті, хто обмежуються досягненням свого особистого щастя, а є ті хто ставлять щастя інших людей вище ніж своє.

«Те, що живе, – любить, хоча б тільки і своє життя; хоче жити, тому що воно живе; хоче бути, тому що воно є; але, відмітьте, хоче бути тільки здоровим і щасливим, бо лише щасливе буття є буття з точки зору живої істоти, такої, що відчуває, бажає, лише воно є бажаним, любим буттям» [5, с. 578].

ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель Нікомахова етика / Редакція критики, 2003. 72 с.
2. Епіктет Роздуми. У чому наше благо? / Олена Голота / Андронум, 2021. 88 с.
3. Кисельов С. Евдемонізм. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук / Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України Абрис, 2002. 742 с.
4. Платон Держава / Ріпол Класик, серія Pro владу, 2020. 536 с.
5. Феєрбах Л. Евдемонізм / Л. Феєрбах / Вибр. филос. оповід. В 2-х т. М: Політвид, 1955. 641 с.

Галина ЧВАЛЮК

*Здобувачка третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
0986372888g@gmail.com*

ЕКОСОФІЯ ЯК ЖИТТЄВА ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Екологія або екологічна наука – це підхід до кращого розуміння складних взаємозв'язків між людьми та навколишнім середовищем. З початком технологічного прогресу точиться науково-філософська дискусія про необхідність збереження навколишнього середовища, яка стала питанням виживання. Філософські питання, які можна розглядати з екологічної точки зору, включають питання різноманітності та продуктивності по відношенню до загального блага, екологічні проблеми, традиційні теми в рамках філософії науки: випадковість, складність, закони та теорії тощо.